

På logistikkjedens bunn

KORONA-KRISA
Hege H. Leivestad og Elisabeth Schober



Apotekhyllene for håndspriot gaper tomt, og leveranser av munnbind er hindret av tollregler og høypolitisk dragkamp. Samtidig spiller en mindre kjent del av virusdramaet seg ut på klodens hav og i verdens havner, der sjøtransporten er nøkkelen til livsviktige forsyninger.

Helsevesenets mangel på respiratorer og smittevern-utstyr har satt kriseberedskap høyt opp på agendaen. Ramaskriket om tomme beredskapslagre viser hvordan logistikks logikk regjerer i våre forsynings-systemer. 90 prosent av verdens varer transporteres sjøveien. Det er det flytende globale transportsystem

med dets intermodale fraktkonteinere som i dag muliggjør levering av varer fra dør til dør, reduserte transportkostnader og langdistansehandel. Verdens største konteinerskip, bygd i Sør-Korea, frakter 24.000 konteinere om bord. De flytende gigantene

bord på fraktskipene og i havnene i pandemiens tid? Når den globale krisen inntreffer, blir dette globale transportsystemet både offer og løsning.

Sjøen er glemt til katastrofen inntreffer, sier filmskaperne Noël Burch og Allan Sekula i sin kritikerroste dokumentar «The Forgotten Space» fra 2010. Da Kina stengte ned

Hva skjer på fraktskipene og i havnene i pandemiens tid?

fungerer i tråd med sin egen globale og kostnadseffektive logikk. Et skip som frakter varer mellom Europa og Latin-Amerika, kan være danskeid, bygget i Kina, chartret av tyske selskaper, seile under liberisk flagg og være bemannet av filippin-ske sjøfolk. Så hva skjer om

i begynnelsen av covid-19-utbruddet, strandet også konteinerskipene i landets gigantiske havner. Fra India kom nylig nyheten om at landets «lockdown» fikk alvorlige konsekvenser for transporten inn og ut av verdens sjuende største økonomi. Havnearbeiderne kom seg ikke lenger på jobb,

og fra Indias regjering ble det meldt at en pandemi som denne skulle regnes som «force majeure». Ved Gibraltarstredet, i Spanias største havn i Algeciras, tok havnearbeidere motvillig imot fraktskip fra Asia og Latin-Amerika uten ordentlig smittevern-utstyr. Når larv bemanning gjorde at arbeidet måtte stoppe opp

i seks timer, ble de samme arbeiderne noen dager senere beskyldt for å streike av de multinasjonale havneoperatørene.

De siste ukene har vi bare sett et glimt av pandemiens herjinger på bunnen av den maritime logistikkjeden. I slutten av mars gikk FN-organisasjonen Unctad ut og hevdet: «I denne tid av global krise, er det viktigere enn noensinne å holde leveransekjeder åpne og å la maritim handel og transport over grensene fortsette.» Samtidig har organisasjonen Humans Rights at Sea de siste ukene blitt overveldet av historier fra de mange skrekkslagne sjøfolkene som nå befinner seg på delte lugarer uten å lenger komme i land og uten muligheter for reise hjem til sine familier i Filippinene og India.

Mens helsearbeiderne kjemper i fronten, forsvinner transportarbeidernes usynlige arbeid i virusets mediebrus. Men gapende tomme dopapirhyller og forsvunne konteinere med munnbind illustrerer også hvor mye som er samfunnsbærende arbeid i krisens tid. Mens vi alle befinner oss på ukjent terreng, viser pandemien hva som skjer når de logistiske systemene vi tar for gitt, også blir kastet ut i usikkerhet.

Hege Høyter Leivestad, sosialantropolog, Stockholms Universitet
Elisabeth Schober, sosialantropolog, Universitetet i Oslo
hege.leivestad@socant.u.se



Alt er ikke klassekamp

POLITIKK
Lars Kolbeinstveit



En av grunnene til at Klassekampen blir lest og tatt seriøst langt utover venstresiden, er at avisen driver med seriøs journalistikk. Avisen holder seg med skribenter med ulikt ideologisk ståsted, og stort sett diskuteres det med argumenter. Et lite unntak fra dette er reaksjoner vi i to omganger har fått på lederplass fra redaktør Mari Skurdal. Utgangspunktet for diskusjonen er et essay vi skrev i Morgenbladet, der vi forsøkte oss med noen analyser av hvorfor Jens Stoltenbergs (Ap) første regjering er såpass populær på høyresiden. At den er det, tror vi ikke Skurdal er uenig i.

Det dreier seg om hvorvidt de førte en politikk som var i tråd med arbeidende velgeres interesser og verdier, eller om de snarere representerte et mer elitistisk sosialdemokrati, der «arbeider» og «parti»

skilte lag. Vi har forsøkt å argumentere for det første ved å vise til at det moderne sosialdemokratiet, i likhet med høyresiden, anerkjenner at det er en velfungerende markedsøkonomi kombinert med gode velferdsordninger og en sterk stat som gir de beste resultatene. Nå var riktig nok markedsøkonomi noe vi begynte med i Norge lenge før velferdsstaten, men det vi diskuterer nå, er hva markedets rolle i den norske modellen betyr i dag.

Skurdal skriver at vi har «omfattende statlig eierskap». Einar Lie, Egil Myklebust og Harald Norvik skriver i sin bok «Staten som kapitalist» om dette. En av hovedgrunnene til at vi har lyktes med statlig eierskap, er at vi har vært pragmatiske. Venstresiden har fått gjennomslag for et ganske omfattende statlig eierskap. Høyresiden har, ofte med sosialdemokrater i front, fått gjennomslag for å drive forretningsmessig og legge vekk etterkrigstidas statlige,

aktive og ressursløsende næringspolitikk. Gro Harlem Brundtland var avgjørende for utviklingen, og det la grunnlag for Stoltenbergs linje. Delprivatisering var ønskelig, fordi det skaper en markedsmechanisme som gir at vi kan gjenkjenne feil og dårlig bedriftsstyring.

Skurdal skriver at sterke fagforeninger er viktig. Substansen er avgjørende: Både norske og franske fagforeninger er sterke, men måten de er sterke på, er svært forskjellig.

Norske fagforeninger har blant annet brukt makten til å kjempe for frontfagsmodellen og solidaritetsalternativet. Linjen har vært moderat og markedsrettet. Det gir grunnlag for eksport, likhet, tryggere arbeidsplasser og et bærekraftig næringsliv, som igjen gir fellesskapet skatteinntekter til å finansiere velferdsordninger. At disse velferdsgodene kan leveres av private aktører, er ikke noe som Civita har funnet på. Private har til alle tider vært

avgjørende for velferden: Fastleger, barnehager og ambulansetransport er noen eksempler. Andre land, for eksempel i Sør-Europa, har sterke fagforeninger – med radikale standpunkter og høyere ledighet. også i Norge fikk radikale krefter gjennomslag på 1970-tallet. Det førte til ikke-koordinerte og skyhøye lønnsoppgjør, som ikke var bærekraftige. At dette ikke var i arbeidstakerens interesser på sikt, forstod de moderate i Arbeiderpartiet og fagbevegelsen, og de var med på å fremskynde de liberaliseringene vi så fra slutten 1970-tallet og fremover. Senere bidro en moderat fagbevegelse til solidaritetsalternativet.

Hvis Skurdal mener at denne moderate og mer markedsliberale linjen var et feilgrep, bør hun forklare hvorfor med argumenter, fremfor å angripe oss for hvor vi jobber. Slik kan vi kanskje få en bedre debatt.

Lars Kolbeinstveit, rådgiver i Civita
kolbeinstveit@civita.no

Italiensk omsorg

ITALIA
Marirosa Seu Stokkmo



Jeg har med interesse fulgt meningsutvekslingen mellom Lise Widding Isaksen og Kristin Flood om eldreomsorg i Italia og reagerer på unøyaktighetene og tonen i artikkelen til Isaksen. Jeg er italiensk. Selv om jeg har bodd i Norge i over 40 år, holder jeg nær kontakt med Italia og holder meg orientert om politikk og samfunn.

På norsk er «badante» personlig assistent, der «badare» refererer til det «å ha omsorg for». På italiensk er hushjelp, «colf» («collaboratrice familiare») – en person som gjør rent i huset. Både damer og menn jobber som badante. Som Kristin Flood skriver, antas de fleste å ha ordnede arbeidsforhold. Dessverre finnes det unntak der ordningen misbrukes.

Det er en misforståelse å hevde som Isaksen gjør, at badanti er papirløse. De kommer gjerne fra EU-landene Romania og Bulgaria, eller fra Ukraina, som har en spesiell avtale med EU. De har dermed lovlig opphold og arbeid i Italia. Likevel kan mange jobbe svart. Det er tilfelle også for mange etniske italienere og har lenge vært en skam for Italia. Det er lite trolig at en badante mister arbeidet på grunn av covid-19-dødsfall. Eldre som har dodd i Italia under pandemien, har gjerne bodd på institusjoner.

Å blande sammen groteske tilfeller av badantemisbruk med arbeid under ordnede forhold, er «etnosentrisme». Utnyttelse av arbeidere finnes dessverre over alt. Det er nok å vise til utnyttning av au pair og underbetaling og uverdige boforhold for arbeidere fra Øst-Europa, som undergraver arbeidsmarkedet i Norge. Like lite som dette er norsk arbeidspolitikk, er «Italia-syndromet» italiensk eldreomsorg.

Eldreomsorg blir ikke bedre og riktigere på et eldre- eller sykehjem. Vi fra Sør-Italia synes det er trist å betale dyrt for å plassere våre eldre i institusjoner der de ikke engang kan påvirke det de spiser. De mange dødsfallene på eldreheim har også vist utryktheten ved denne løsningen. Badanti i Italia er stort sett satt pris på. De gjør det mulig for eldre å bo hjemme, se familien og beholde verdigheten. Det skylder vi dem. Det beste ville ha vært at alle hadde ordnede forhold. Det unner jeg dem.

Marirosa Seu Stokkmo, lektor i Oslo
marirosa@online.no